

KYBERŠIKANA

Rizikové faktory ohrožující děti a
dospívající na internetu

CO JE TO KYBERŠIKANÁ

- ◉ trýznění, hrozby, obtěžování, ponižování, ztrapňování a další útoky pomocí internetu, interaktivních a digitálních technologií nebo mobilních telefonů
- ◉ aspekt věku - v USA pouze děti a mladiství, obdobné chování v dospělosti je řazeno do jiných kategorií
- ◉ probíhá opakovaně, obsahuje psychické násilí, je záměrná (může se objevit jednorázový akt s dlouhodobým dopadem)
- ◉ 20%-30% mladistvých se s nějakou formou setkalo v roli oběti, 15%-20% přiznává zneužití technologie k ubližování

NEJČASTĚJŠÍ PROJEVY KYBERŠIKANY

- ◉ Zasílání SMS s výhrůžkami, nenávistným či obscénním obsahem
- ◉ Obtěžování prostřednictvím e-mailu
- ◉ Obtěžování prostřednictvím Instant Messengerů - ICQ, Skype, Miranda, Yahoo m.)
- ◉ Blogy, webové stránky - zveřejnění hanlivého obsahu týkajícího se oběti
- ◉ Rozesílání obrázků, videí či odkazů na ně s cílem uškodit oběti
- ◉ Internetové ankety - O nejhnusnějšího kluka školy apod.
- ◉ Převzetí identity oběti (pouze nick, fotka, nebo komplexněji ukradením hesla apod.)
- ◉ Zasílání nevyžádaných mailů obvykle s problematickým obsahem (přihlášení do skupin, odebírání pornografického materiálu apod.)

KYBERŠIKANANA OBECNĚ

◉ Druhy šikanování:

- zasílání zpráv oběti
- rozšiřování hanlivého obsahu o oběti (případně obsahu, který oběť i vytvořila, ale nebyl určen ke zveřejnění)
- ukradená identita

◉ Kombinace s klasickou šikanou

- ◉ Anonymita působce - ví oběť, kdo stojí za šikanováním? Cca 40% neví a uvádí to jako velmi trýznivý aspekt, obzvláště když podezírá někoho z blízkého okolí

STAR WARS KID

- ◉ první celosvětově rozšířený příběh kyberšikany
- ◉ rok 2002/2003, kanadský chlapec Ghyslain Raza
- ◉ domácí videonahrávka, na níž ztvárňuje oblíbeného hrdinu z Hvězdných válek, odkrývá jeho nemotornost, nadváhu apod., ukradena spolužáky a zveřejněna na internetu
- ◉ stala se nečekaným hitem, několik milionů stáhnutí, mnoho nelichotivých komentářů, nápodob, sestřihů..., parodováno i v South Park
- ◉ chlapec se zhroutil, dlouhodobá léčba, opakované hospitalizace v psychiatrické léčebně
- ◉ <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6vilBmU>
- ◉ <http://www.youtube.com/watch?v=3GJOVPjhXMY>

RYAN PATRICK HALLIGAN (1989-2003)

- ◉ <http://www.ryanpatrickhalligan.com/>
- ◉ zřejmě první oběť kyberšikany, která spáchala sebevraždu (7. 10. 2003)
- ◉ nepopulární ve třídě, nešťastné zamilování
- ◉ zveřejnění obsahu milostného chatu a následného odmítnutí
- ◉ velký popud veřejnosti zabývat se touto tematikou
- ◉ angažování rodiče, zajímali se, jak syn tráví svůj volný čas, měli hesla k jeho účtům, apod.

PROČ JE KYBERŠIKANNA TAK NEBEZPEČNÁ?

- ◉ Může ji provádět každý bez toho, že by stál tváří v tvář své oběti. „...Nepotřebujete být silní ani rychlí, stačí obyčejný mobil či počítač a ochota zastrašovat či ubližovat...“ (King, 2006)
- ◉ Všudypřítomná 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, 12 měsíců v roce, není před ní úniku.
- ◉ Změna mobilů, účtů, e-mailových adres
- ◉ Extrém - změna jména při dosažení plnoletosti
- ◉ Problematika elektronické stopy

EFEKT DISINHIBICE V ON-LINE PROSTŘEDÍ

- ◉ Disinhibice v komunikaci - odložení zábran a skrupulí, ztráta nebo překonání nesmělosti, plachosti a ostychu. Jev známý při intoxikaci alkoholem, apod.
- ◉ V extrémních podobách může jít o obcházení tabu a zákazů, tedy o jistou odvázanost či nevázanost na normy.
- ◉ Disinhibice jako jev je neutrální, může mít pozitivní i negativní důsledky. Pozitivní konotace zahrnují slova jako otevřený, uvolněný, smělý, bez zábran.
- ◉ Disinhibice, kterou můžeme sledovat při internetové komunikaci jak v e-mailech, tak na chatech, je nejzjevnější a nejspecifičtější znak elektronické komunikace (Šmahel, 2002, Dušková, Vaculík 2002, Vybíral, 2001).

FAKTORY DESINHIBICE DLE SULERA

- ⊙ anonymita (druhý neví, kdo jsem, já tedy mohu skrýt svou identitu)
- ⊙ neviditelnost (druhý nemůže vidět, jak vypadám, jak se tvářím)
- ⊙ asynchronicita komunikace (reakci si mohu promyslet, protože ji mohu odložit, není nutné reagovat ihned)
- ⊙ solipsistické introjekce (vše je v podstatě v mé hlavě, vytvářím si fantazie o tom, jak druhý vypadá, jak zní jeho hlas, takže si vytvářím fantazijní, nereálný svět)
- ⊙ neutralizace statusu (stává se vedlejším a nepodstatným, jaké postavení v reálném světě má on-line komunikující)

PROJEVY DISINHIBICE DLE VYBÍRALA

Disinhibice se projevuje:

- ◉ Ztrátou nebo odložením zábran, studu, ostychu, pocitů trapnosti a neadekvátnosti
- ◉ Obcházením cenzury (nic není zakázané, vše je dovoleno)
- ◉ Vypínáním svědomí (vypnuté „volání k zodpovědnosti“, mohou dát průchod amorálnosti)
- ◉ Nezdrženlivostí, netrpělivostí, rychlostí (nemusím se krotit, ovládat)
- ◉ Zájmem o tabuizované (mohu se zajímat, o co chci)
- ◉ Zvýšenou zvědavostí (zvědavost popuštěná z uzdy)
- ◉ Pudovým chováním, impulsivním rozhodováním
- ◉ Povolením sil „id“ (nevědomí): chování je řízeno puzením ke slasti nebo puzením k destruktivitě (chut' užít si, chut' ubližovat)
- ◉ Povolením uzdy exhibicionismu
- ◉ Odklonem od „reality“ a útekem do fantazií

KYBERŠIKANA A DISINHIBICE

- Kyberšikana je usnadněna chováním vyplývajícím z disinhibice
- U dospívajících obzvláště rozšířena, neboť k tomuto věku dle Šmahela patří též zvýšené odreagování frustrací
- Nedostatek sociální opory způsobuje minimálně závažnější emoční důsledky. Poskytuje on-line prostředí dostatečnou sociální podporu?

SOCIÁLNÍ SÍŤE

- ◉ The End of Solitude
<http://chronicle.com/article/The-End-of-Solitude/3708>
- ◉ Faux Friendship
<http://chronicle.com/article/Faux-Friendship/49308/>
- ◉ William Deresiewicz: „...Sociální sítě, jako je třeba Facebook, zničily podstatu osobního přátelství...“
- ◉ Pojem „sdílení“ - hluboká zkušenost x velké množství banalit
- ◉ Příklad komunikce FB převedené do reality
<http://www.skolni.tv/2010/07/facebook-vs-realita.html>

DOPORUČENÍ PRO RODIČE A DALŠÍ DOSPĚLÉ

- ◉ Zeptat se dětí, jaké komunikační nástroje používají. Pokud je neznám, nechám si je vysvětlit a ukázat.
- ◉ Zařídit si účet na stejných komunikačních platformách.
- ◉ Ověření věkových hranic, některé jsou určeny jen od určitého věku (13, 15 let).
- ◉ Zjištění hesla od dítěte. Možnost vložení do zapečetěné obálky, uložení na tajné místo apod.
- ◉ Ujistění, že nikde jinde dítě svá hesla nesdělilo a že nejsou triviální. Vysvětlit riziko ukradené identity, zničené reputace apod.
- ◉ Projít si seznam on-line přátel dítěte. Ví dítě kdo se pod kterým nickem skrývá? Riziko neznámých lidí, možnost jejich smazání.
- ◉ Mluvit s dítětem o tom, zda se mu již něco nepěkného na internetu nestalo (odhalení počátku kyberšikany).
- ◉ Mluvit o tom, zda tento pojem zná, zda se to například přihodilo jeho kamarádům, spolužákům apod.

DOPORUČENÍ PRO RODIČE A DALŠÍ DOSPĚLÉ

- ◉ Mluvit s dítětem i o tom, zda někdy někomu přes internet ublížilo. Poukázat na zvýšenou citlivost dětí a dospívajících. Mohlo být zveřejněno i něco, kde nebyl primární záměr ublížit.
- ◉ Dostat se v rozhovoru i na tematiku sexuálních obsahů na netu, možnosti zneužití fotografií apod.
- ◉ Rizika zneužití webové kamery.
- ◉ Ověřit si technické zabezpečení domácích počítačů.
- ◉ Stanovení (domluvení) vlastních rodinných pravidel ohledně využívání počítače, internetu, sociálních sítí včetně stanovení jasných časových hranic.
- ◉ Umístění počítače - vlastní pokoj dítěte x společný prostor.
- ◉ Průběžně čas od času sledovat sociální sítě, blogy, apod., na nichž se dítě vyskytuje.

ZDROJE

- ◉ Kowalski, Limber, Agatston (2008). Cyber Bullying. Blackwell Publishing.
- ◉ Lidická, Jana (2009). Kyberšikana. Dostupné z <http://tarantula.ruk.cuni.cz/KKP-14-version1-Lidicka.pdf>
- ◉ Otavová, Mlada (2009). Adolescenti a psychologický kontext kyberšikany pohledem obětí. Bakalářská práce FSS MU.
- ◉ Vybíral, Zbyněk (2002). Výzkum disinhibice u mladých uživatelů chatů. Sborník Děti, mládež a rodiny. Brno: Barrister&Principal, strany 275 - 288.
- ◉ <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6vilBmU>
- ◉ <http://www.youtube.com/watch?v=3GJOVPjhXMY>
- ◉ <http://www.ryanpatrickhalligan.com/>
- ◉ <http://chronicle.com/article/The-End-of-Solitude/3708>
- ◉ <http://chronicle.com/article/Faux-Friendship/49308/>

DĚKUJI ZA POZORNOST!